

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/163505,Wyjazd-finalistow-konkursu-W-kregu-pamieci-i-prozy-lagrowej-wiezniarek-KL-Ravens.html>
03.03.2026, 17:21

Wyjazd finalistów konkursu „W kręgu pamięci i prozy lagrowej więźniarek KL Ravensbrück” do Niemiec i odwiedzenie Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück - 22-25 kwietnia 2022

22.04.2022

Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy pod Totengangiem.

Spotkanie pod Totengangiem.

Wizyta na cmentarzu w Furstenbergu.

Paweł Woźniak oprowadza po Miejscu Pamięci w Więzieniu Plötzensee w Berlinie.

Więzienie Plötzensee - złożenie kwiatów i zapalenie zniczy.

Wyjazd do Berlina - Bernadetta Duś czyta ostatni list polskiego więźnia skazanego na karę śmierci w więzieniu Plötzensee

Wjazd do Berlina - więzienie Plotzensee - wystawa stała.

Berlin - wspólne zdjęcie pod Reichstgiem.

Wspólne zdjęcie pod Bramą Brandenburską w Berlinie.

Berlin - zwiedzanie fragmentów Muru Berlińskiego oraz pozostałości po więzieniu Gestapo - "Muzeum Topografia Terroru".

Berlin - Pomnik Pomordowanych Żydów Europy.

Jedną nogą w Berlinie Zachodnim, drugą - we Wschodnim.

Zwiedzanie Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück - dom komendantów obozu.

Zwiedzanie Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück - widok na teren obozu - na pierwszym planie zdjęcie historyczne, na którym widać zabudowania.

Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbruck - listy polskich więźniarek z KL Ravensbruck.

Paweł Woźniak oprowadza po terenie obozu (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Zwiedzanie obozu (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Doświadczenie z cegłą - prowadzi Michał Neumann (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Doświadczenie z cegłą - prowadzi Michał Neumann (Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Przed budynkami szwalni, w których pracowały więźniarki (Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Słuchamy i czytamy - zwiedzanie obozu (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Pod pomnikiem upamiętniającym namiot - kwarantannę dla kobiet przywiezionych do obozu z powstańczej Warszawy (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Sciana Narodów oraz mogiła zbiorowa, na której zasadzono Ravensbrücką Różę Zmartwychwstania (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Piece krematoryjne (Miejsca Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Wspólne zdjęcie pod pomnikiem "Niosąca" (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Msza święta pod Totengangiem (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Msza święta pod Totengangiem (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Widok na jezioro Szwedt, do którego wrzucano prochy więźniarek (Miejsce Pamięci i Przestrogi Ravensbrück).

Wyjazd do Niemiec rozpoczął się w piątkowy poranek pod Pałacem Kultury i Nauki, gdzie było wyznaczone miejsce zbiórki dla wszystkich uczestników wyjazdu. Niektórzy z nas mieli już za sobą wielogodzinną podróż: z Białegostoku, Rzeszowa, Rudy Śląskiej czy Ostrowca Świętokrzyskiego. Przed nami były kolejne godziny w autokarze, by wieczorem osiągnąć cel: Ravensbrück.

Swój pobyt w Miejscu Pamięci i Przestrogi Ravensbrück zainaugurowaliśmy późnym wieczorem. Wspólnie przeszliśmy pod Totengang - miejsce straceń i rozstrzeliwań więźniarek, w tym wielu Polskich kobiet i dziewcząt. Złożyliśmy kwiaty, zapaliliśmy znicze oraz odmówiliśmy modlitwę za ofiary niemieckich zbrodni. Jedną z finalistek, Kinga Kasprzyk z Dąbrowy Górniczej, wyrecytowała wiersz „List” autorstwa Grażyny Chrostowskiej więźniarki, która wraz z siostrą Apolonią została tu rozstrzelana w 1942 r.

Następnego dnia, w sobotę, wyruszyliśmy do Berlina, by kontynuować wędrowkę po miejscach pamięci ofiar terroru hitlerowskich Niemiec. Punktem obowiązkowym każdej naszej wizyty w Niemczech jest cmentarz w Fürstenbergu. Tutaj odnaleziono urny z prochami więźniarek KL Ravensbrück. Odwiedziliśmy pomnik poświęcony Dziewczynom z Ravensbrück, na którym złożyliśmy wiązanek kwiatów i zapaliliśmy znicz. Poszliśmy także pod pomnik Marka Rzewuskiego, chłopca urodzonego 8 grudnia 1944 r. w obozie, który zmarł kilka dni przed końcem wojny. Jego grób jest dla nas symbolicznym miejscem upamiętniającym wszystkie dzieci urodzone w obozie, którym nie dane było przeżyć.

Kolejne kroki - pod przewodnictwem Pawła Woźniaka - doprowadziły nas do Więzienia Plötzensee w Berlinie. Jest to wciąż czynne więzienie, ale też miejsce, w którym od 1936 r. wykonywano wyroki śmierci poprzez zgilotynowanie. Życie stracili tam m.in. Polacy - agenci pracujący na rzecz polskiego wywiadu czy żołnierze Armii Krajowej. W latach 1933-1945 w Plötzensee Niemcy

zamordowali blisko 2900 więźniów z 20 krajów, w tym około 250 Polaków, ścinając toporem lub gilotyną lub przez powieszenie czy rozstrzelanie. Dwoje z uczestników wyjazdu (Kamil Wojciechowski i Bernadetta Duś) odczytało ostatni list oraz wspomnienia dwóch polskich więźniów skazanych na śmierć.

Nasz przewodnik Paweł Woźniak poprowadził nas dalej ulicami Berlina, odkrywając przed nami kolejne nieoczywiste historie związane z miastem. W parku przed gmachem parlamentu (Reichstag) posłuchaliśmy o dziejach tego miejsca: budynek zbudowany został na ziemiach należących niegdyś do hrabiego Atanazego Raczyńskiego, polskiego ziemianina. Następnie przeszliśmy przez Bramę Brandenburską, gdzie nie mogło zabraknąć wspólnego zdjęcia. Potem dotarliśmy do pomnika Pomordowanych Żydów Europy. Na zakończenie pobytu w Berlinie zwiedziliśmy jeszcze ruiny dawnej siedziby Gestapo, gdzie przetrzymywany i torturowany był m.in. gen. Stefan Rowecki „Grot” – komendant główny Armii Krajowej. Dziś stanowią one część Muzeum Topografii Terroru. W tym samym miejscu znajdują się także pozostałości po murze berlińskim – symbolu zimnej wojny, dzielącym Berlin i całe Niemcy przez prawie 30 lat. Na zakończenie dnia, po powrocie do Ravensbrück, tradycyjnie spotkaliśmy się pod Totengangiem gdzie odmówiliśmy wspólną modlitwę. Wysłuchaliśmy też tekstów więźniarki – Urszuli Wińskiej, a Jakub Słowik, finalistą konkursu, przeczytał nigdy niepublikowany wiersz autorstwa Marii Rutkowskiej-Kurcysz pt. „Zachód”.

Najważniejszy dzień naszego wyjazdu edukacyjnego to ten, gdy możemy przejść przez teren obozu. Zaczęliśmy od domu, w którym mieszkali komendanci wraz z rodzinami, a następnie przeszliśmy do punktu na wzniesieni, skąd rozprzestrzenia się widok na cały obszar KL Ravensbrück i okolicę. Kolejnym etapem naszego zwiedzania był budynek Komendantury, w którym obejrzelśmy wystawę stałą przedstawiającą historię obozu, eksponaty związane z więźniarkami, ich prace plastyczne, rękodzieło, rysunki, wiersze oraz sabotażyki – miniaturowe rzeźby. Wśród artefaktów znajdują się także tabliczki szamotowe, przekazane do Muzeum, a odnalezione podczas ekshumacji prowadzonych przez IPN na cmentarzu w Fürstenbergu w 2019 r. Na tabliczkach znalezionych przy urnach są wybite nazwiska, imiona i daty śmierci straconych. Po zwiedzaniu Muzeum przyszedł czas na przekroczenie obozowej bramy. Pod przewodnictwem Eweliny Małachowskiej, Marii Lorens, Michała Nuemanna oraz Pawła Woźniaka poznaliśmy historię powstawania i rozmieszczenia obozowych zabudowań, okoliczności towarzyszących przybyciu Zugangów (nowych więźniarek), odbywaniu kwarantanny, konspiracyjnego nauczania w czasie wielogodzinnych apeli czy pracy w przyobozowych szwalniach. Dzięki wspomnieniom „ze źródła”, czyli wprost od dzieci byłych więźniarek, mogliśmy dowiedzieć się o konspiracyjnych lekcjach geografii czy o monotonii pracy w szwalni. Najbardziej przejmujące były jednak opowieści o pseudomedycznych eksperymentach, przeprowadzanych w większości na młodych polskich więźniarkach. Samym operacjom kostnym i mięśniowym poddano 86 więźniarek, w tym 74 Polki, przy czym wiele z tych, które przeżyły, do końca swych dni dczuwało ból fizyczny z powodu okaleczeń.

Idąc wzdłuż Ściany Narodów, mineliśmy zbiorową mogiłę, w której znajdują się szczątki więźniów. Upamiętnia ich specjalna odmiana róży: Ravensbrücka Róża Zmartwychwstania. Następnie udaliśmy się w kierunku budynku krematorium. Tu na własne oczy zobaczyliśmy maszynę śmierci i unicestwienia. Na koniec przeszliśmy nad jezioro, pod pomnik Niosącej gdzie zapaliliśmy znicze i zrobiliśmy pamiątkowe zdjęcie.

Tegoroczny wyjazd edukacyjny był wyjątkowy. Po raz pierwszy odprawiona została Msza Święta pod Totengangiem. W samo południe w pobliżu szczeliny śmierci ks. Tomasz Kusz – opiekun

jednego z uczestników projektu - zaprosił wszystkich do wspólnej modlitwy i wygłosił okolicznościową homilię.

W niedzielny wieczór przyszedł czas podsumowań i pożegnań. Zakończyliśmy nasz wspólny pobyt w Miejscu Pamięci i Prestrogi Ravensbrück. Podziękowaliśmy uczniom, nauczycielom, rodzicom i opiekunom za udział w projekcie. Mamy nadzieję, że był to dla wszystkich dobrze wykorzystany czas, który zaowocuje w przyszłości.

Wyjazd ufundowany został przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach.

Autorzy zdjęć: Urszula Gierasimiuk, ks. Tomasz Kusz, Patrycja Sanejko

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)